

H

HAARMANN, Ulrich

(1942-1999)

Alman şarkiyatçısı.

22 Eylül 1942'de Stuttgart'ta doğdu. Eberhard-Ludwig-Gymnasium'dan mezun olduktan sonra Freiburg Üniversitesi'nde Arap dili ve edebiyatı okudu. Ardından Fulbright bursu ile Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti ve Princeton Üniversitesi'nin Oriental Studies bölümünde kaydoldu. Burada Rudolf Mach'in yanında hazırladığı, İbn Bâbeşâz'in nahve dair risâlesi üzerine bitirme teziyle 15 Haziran 1965'te Bachelor of Arts derecesini aldı. Aynı yıl Freiburg Üniversitesi'ne döndü ve hocası Hans Robert Roemer'in danışmanlığında 1969'da üniversitenin Orientalische Seminar bölümünde *Quellenstudien zur frühen Mamlukenzzeit* başlıklı doktora tezini tamamladı. Daha sonra Kahire'ye gitti ve buradaki Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde araştırmacı sıfatıyla çalıştı (Ağustos 1969 – Mayıs 1971).

1972'de tekrar üniversitesine döndü; İbnü'd-Devâdârî'nin *Kenzü'd-dürer ve câmi'u'l-ğurer* adlı eserinin VIII. cildini *Die Chronik des Ibn ad-Dawâdârî* başlığıyla neşre hazırlayarak doçent unvanını aldı. Aynı üniversitede 1974-1976 arasında doçent, 1976-1978 arasında eylemsiz profesör ve 1979-1992 arasında kadrolu profesör olarak çalıştı. Bu süre içinde uluslararası arası pek çok toplantıya katıldı. Princeton, University of California in Los Angeles, McGill (Montreal-Kanada), Basel, Kahire Amerikan Üniversitesi ve Kahire Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi ve Philadelphia'daki Annenberg Institute

Ulrich Haarmann

خ ح

for Judaic and Near Eastern Studies'te misafir araştırmacı olarak bulundu. 1978-1980 yıllarında Deutsche Morgenländische Gesellschaft'in Beyrut'taki Şubesi Orient-Institut'un müdürüğini yaptı. Zor şartlar altında yürüttüğü bu görevi dolayısıyla Lübnan devlet başkanı tarafından 15 Kasım 1980'de eğitim ve bilim altın nişanıyla ödüllendirildi. 1992'de Almanya'nın kuzeyindeki Kiel şehrine giderek Christian-Albrechts Üniversitesi'nin Orientalische Philologie bölümünde altı yıl öğretim üyeliği yaptı. 1998'de aldığı bir tekli Berlin Freie Universität'in Islamwissenschaft bölümünden geçti, aynı zamanda Zentrum Moderner Orient'in müdürüüğünü üstlendi. Ancak yakalandığı lösemi yüzünden 4 Haziran 1999'da görevinin başında iken öldü.

Ulrich Haarmann, ilmî çalışmalarının yanı sıra Almanya cumhurbaşkanının himayeindeki Studienstiftung des Deutschen Volkes adlı vakıfta danışmanlık, Alman Şarkiyat Enstitüsü'nde danışma kurulu üyeliği, Berlin-Brandenburg Bilimler Akademisi üyeliği görevlerini yürüttü. Stephan Conermann ve Anja Pistor-Hatam, Haarmann'a armağan olarak bir eser yayımlamıştır (*Die Mamluken: Studien zu ihrer Geschichte und Kultur: zum Gedenken an Ulrich Haarmann [1942-1999]*, [Hamburg 2003]). Bonn Üniversitesi Annemarie Schimmel Kolleg'de 30 Ocak 2012'den itibaren "Ulrich Haarmann Memorial Lectures" başlığıyla seri konferanslar verilmektedir. On beinci seminer 16 Aralık 2013'te düzenlenmiştir (konuşmacılar ve konuları için bk. <http://www.mamluk.uni-bonn.de/mamluk-events/archive/ulrich-haarmann-memori-lectures>, erişim: 26.12.2013).

Eserleri. 1. *Quellenstudien zur frühen Mamlukenzzeit*. Müellifin doktora tezi olup Memlük dönemi tarihçilerinden Muhammed b. İbrâhim el-Cezerî'nin *Havâdisü'z-zamân* adlı eserinde Memlüklər döneninin 686-687 (1287-1288) yıllarına

ait olayları ihtiva eden kısmının neşridir (Freiburg 1969, 1970). 2. *Kenzü'd-dürer ve câmi'u'l-ğurer: ed-Dürretü'z-zekiyeye fi aḥbâri'd-devleti't-Türkiyye / Die Chronik des Ibn ad-Dawâdârî. Achter Teil: Der Bericht über die frühen Mamluken. Quellen zur Geschichte des Islamischen Ägyptens*. Haarmann'ın doçentlik tezi olan eser İbnü'd-Devâdârî'ye ait tarihin sekizinci cüzünün neşridir (Freiburg-Kahire 1391/1971). 3. *Envâru 'uluvvi'l-eqrâm fi'l-keşf 'an esrári'l-ehrâm / Das Pyramidenbuch des Abû Ga'far al-İdrîsi* (st. 649/1251). Ebû Ca'fer el-İdrîsî'nin, kendisine Misir piramitleri tarihçisi unvanını kazandıran eserinin Princeton nüshasının esas alınıp diğer beş nüsha ile karşılaşırıtmak suretiyle yapılan tenkitli neşridir (Beyrut 1991). 4. *Briefe aus der Wüste: die private Korrespondenz der in Ḍadāmis ansässigen Yūşa'-Familie*. Haarmann'ın ölümünden sonra terekesine istinaden Stephan Conermann tarafından yayımlanmıştır (Hamburg 2008). 5. *Düvellü'l-İslâmi's-şerîfeti'l-behiyye ve zikru mā zahera li min ḥikemi'llâhi'l-hâfiyye fi celbi tâ'ifeti'l-Etrâk ile'd-diyâri'l-Mîşriyye*. Ebû Hâmid Muhibbuddin Muhammed b. Halîl el-Makdisî'nin eserinin neşridir (Beyrut 1997; Subhî Lebib ile birlikte, tıpkıbasım Berlin 2009).

Haarmann'ın bazı makaleleri de şunlardır: "Altun Hân und Cingiz Hân bei den ägyptischen Mamluken" (Isl., LI [1974], s. 1-36); "Die islamische Moderne bei den deutschen Orientalisten" (Zeitschrift für Kulturaustausch, XXIV/2 [1974], s. 5-18); "Staat und Religion in Transoxanien im frühen 16. Jahrhundert" (ZDMG, CXXIV [1974], s. 332-369); "Evliya Çelebis Bericht über die Altertümer von Gize" (Turcica, VIII/1 [1976], s. 157-230); "Das islamische und christliche Ägypten" (Ländermonographie Ägypten, ed. Heinz Schamp, Tübingen 1977, s. 119-169); "Islamic Duties in History" (MW, LXVIII [1978], s. 1-24); "Der Schatz im Haupte des Götzen" (Die Islamische Welt zwischen Mittelalter und Neuzeit: Festschrift für Hans Robert Roemer zum 65. Geburtstag, ed. Ulrich Haarmann-Peter Bachmann, Beirut, Wiesbaden 1979, s. 198-229); "Der arabische Osten im späten Mittelalter 1250-1517" (Geschichte der arabischen Welt, ed.

Ulrich Haarmann, München 1987, s. 217-263, 606-612, 640-647); "Arabic in Speech, Turkish in Lineage: Mamluks and Their Sons in the Intellectual Life of Fourteenth-Century Egypt and Syria" (JSS, XXXIII/1 [1988], s. 81-114); "Ideology and History, Identity and Alterity: The Arab Image of the Turk from the 'Abbasids to Modern Egypt" (IJMES, XX/2 [1988], s. 175-196); "Das pharaonische Ägypten bei islamischen Autoren des Mittelalters" (Zum Bild Ägyptens im Mittelalter und in der Renaissance, ed. Erik Hornung, Freiburg-Göttingen 1990, s. 29-58); "Glaubenvolk und Nation im islamischen und lateinischen Mittelalter" (Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, Berichte und Abhandlungen, II [1996], s. 161-199); "The Dead Ostrich: Life and Trade in Ghadames (Libya) in the Nineteenth Century" (WI, XXXVIII [1998], s. 9-94); "Joseph's Law: The Careers and Activities of Mamluk Descendants before the Ottoman Conquest of Egypt" (The Mamluks in Egyptian Politics and Society, ed. Thomas Philipp-Ulrich Haarmann, Cambridge 1998, s. 55-84); "Der arabische Osten im späten Mittelalter 1250-1517" (Geschichte der arabischen Welt [ed. Ulrich Haarmann], München 1994, s. 217-263). Haarmann, *Bibliotheca Islamica* (Leiden) serisinde pek çok çalışmanın neşrine katkıda bulunmuş, Islamic History and Civilization serisinin editörlüğünü yapmış, ayrıca *Encyclopaedia of Islam*'ın ikinci edisyonunda ve *Lexikon des Mittelalters* gibi ansiklopedilerde maddeleri ve çeşitli gazetelerde makaleleri yayımlanmıştır (çalışmalarının bir listesi için bk. Stephan Conermann, "Ulrich Haarmann, 1942-1999", *Mamluk Studies Review*, IV/2 [2000], s. 1-25).

BİBLİYOGRAFYA :

Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamkunde (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 1992, XIV, 218-220; U. W. Haarmann, "Ideology and History, Identity and Alterity: The Arab Image of the Turk from the Abbasids to Modern Egypt", IJMES, XX/2 (1988), s. 175-196; L. Ammann, "In Memoriam Ulrich Haarmann: Direktor des Orient-Instituts der DMG von 1979-1982, Mitherausgeber der Institutsreihe *Bibliotheca Islamica*", *Istanbuler Almanach*, sy. 3, İstanbul 1999, s. 5-6; Bruce D. Craig, "Ulrich Haarmann", *MESA Bulletin*, XXXIII/2 (1999), s. 294-295; J. Hathaway, "In Memorium", TSAB, XXIII/2 (1999), s. 56-57; E. Glassen, "Zum Gedenken: Ulrich Haarmann (22.9.1942 - 4.6.1999)", WI, XL/3 (2000), s. 335-343; S. Conermann, "Ulrich Haarmann, 1942-1999", *Mamluk Studies Review*, IV, Chicago 2000, s. 1-25; W. W. Clifford, "Mediators and Wanderers: Ulrich Haarmann and Mamluk Studies", a.e., VI (2002), s. 1-8.

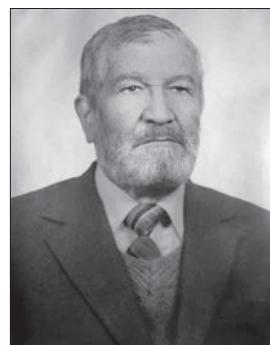

HABÎBÎ, Abdülhay
(عبد الحى حبى)
(1910-1984)

Afganistanlı tarihçi,
şair ve siyasetçi.

28 Nisan 1910 tarihinde Kandehar'da doğdu. İlimle meşgul olan köklü bir Peştu ailesine mensuptur. Henüz beş yaşında iken babası Molla Abdülhak Ahundzâde vefat ettiğinden annesi tarafından yetiştirildi. Kandehar'da ilk öğrenimine devam ettiği sırada amcazadesi Mevlîvî Abdülvâsi'den ders aldı, Arapça ve Farsça öğrendi. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hâfiż-i Şîrâzî ve Sa'dî-i Şîrâzî gibi Doğu'nun meşhur mütefekkîlerinin başlıca klasiklerini gençlik yıllarında okudu. İki yıl ilkokul öğretmenliği yaptığı Kandehar'da Afganistan'ın ilk Peştuca gazetesi olan haftalık *Tulûc-i Afğân*'da yardımcı editörlük (1927-1931) ve editörlük (1931-1940) görevlerini yürüttü. 1940-1941'de Kâbil'deki Peştu Akademisi'nin başkanlığını yaptı. Akademinin yayın bölümünde müdür yardımcılığı görevinde bulundu. Eğitim Bakanlığı'nda danışmanlık görevini üstlendi (1941-1944). Kâbil Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde dekanlık ve Peştu Akademisi'nde müdürlük yaptı (1944-1946). Bu dönemde Peştu edebiyatı tarihi üzerinde dersler verdi. Kandehar'da Eğitim Şubesi'nin başkanlığında bulunduktan (1946-1947) sonra Pakistan'ın Küittah (Quetta) şehrinde ticaret ataşesi olarak görevlendirildi (1947).

1948'de Afganistan'a dönerken siyasete atılan Habîbî, Kandehar bölgesinden milletvekili seçildi (1948-1951). Ancak devrin başbakanı Şâh Mahmûd Han'a muhalefeti sebebiyle tehdit edilince Afganistan'ı terketmek zorunda kaldı ve Pakistan'ın Peşâver şehrinde âdetâ sürgün hayatı yaşadı (1951-1961). Pakistan'da bulunduğu yıllarda *Âzâd Afğânistân* adlı siyasal içerikli bir dergi yayımladı.

Abdülhay
Habibi

1961'de Afganistan'a döndü ve yeniden Kâbil Üniversitesi'nde ders vermeye başladı. 1965'te aynı üniversitede profesör-lüğe yükseldi. Afganistan Tarih Kurumu başkanlığına getirildi (1966-1971). İdarî görevleri yanında akademik hayatını da sürdürden Habîbî, Kâbil Üniversitesi'nde tarih ve edebiyat dersleri okuttu (1970-1977). Kültür Bakanlığı'nda danışmanlık görevinde bulundu (1978-1982). Geçirdiği bir kalp krizi sonucu 9 Mayıs 1984 tarihinde Kâbil'de vefat etti ve Şühedâ-yi Sâlihîn Mezarlığı'na defnedildi.

Eserleri. Abdülhay Habîbî daha gençlik yıllarından itibaren özellikle Afganistan'ın dil, edebiyat, tarih ve kültür kaynaklarının gün işığına çıkarılmıştır. 1965'te Afganistan'ın neşredilmesine büyük ilgi duymuş, bu amaçla pek çok seyahat yaparak Afganistan tarihi, edebiyatı ve kültürüyle ilgili çok sayıda yazma, belge ve kitâbenin neşredilmesine katkı sağlamıştır. Çok yönlü bir araştırmacı olan Habîbî 100'ün üzerinde kitapla 500'ün üzerinde makale yazmıştır. *Telif: Afğânî ve Atığâniyyet* (Kandehar 1317 hş./1938 [Peştuca]); *Târihçe-yei Sebkâhâ-yei Şîr-i Peştû* (Kâbil 1319 hş./1940); *Cevân-merdân ve 'Ayyârân* (Kâbil 1321 hş./1942); *Zerenc ve Ahvâl-i Târihî-yei Ân* (Kâbil 1323 hş./1944); *Târih-i Edeb-i Peştû* (Kâbil 1329 hş./1950); *Müverrihân-i Gömnâm-i Afğânistân* (Kâbil 1333 hş./1954 [Peştuca]); *Kitâbhâ-yei Gomşöde-yei Târih-i Gazneviyân* (Karaçi 1338 hş./1959); *Revâbit-i Edebî-yei Vâdî-yei Sind bâ Afğânistân* (Karaçi 1338 hş./1959); *Târih-i Afğânistân der 'Aşr-i Gürgâni-ye Hind* (Kâbil 1341 hş./1962); *Nigâhî be Salamân u Absâl-i Câmi ve Sevâbık-î Ân* (Kâbil 1343 hş./1964); *Târih-i Muhtaşar-i Afğânistân* (I-II, Kâbil 1967-1970); *Yek Tahkîk-i Nûvîn der Bâre-yei Kâbil-şâhân* (Kâbil 1348 hş./1969); *Târih-i Haṭ ve Nûviştehâ-yei Kühen-i Afğânistân* (Kâbil 1350 hş./1971); *Zâhirüddîn Muhammed Bâbür Şâh* (Kâbil 1351 hş./1972); *Kitâbsinâsi Ebû Reyhân-i Birûnî* (Tahran 1352 hş./1973); *Hüner-i 'Ahd-i Timûriyyân ve Müteferri'ât-î Ân* (Kâbil 1355 hş./1976); *Neseb ve Zâdgâh-î Seyyid Cemâleddîn-i Atığâni* (Kâbil 1355 hş./1977); *Târih-i Afğânistân ba'de ez İslâm* (Kâbil 1363 hş./1984, İslâm fetihlerinden modern zamana kadar Afganistan'ın siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel tarihini ele alan bu eserin daha sonra İran [Tahran 1367 hş./1988] ve Pakistan'da birçok baskısı yapılmıştır); *Cunbes-i Mesrûtiyyet der Afğânistân* (Kâbil 1364 hş./1985); *Sehm-i Afğânistân der İntikâl-i*